

**АКТУЕЛНА ПИТАЊА
У ОБЛАСТИ ПРОЦЕСНОГ,
ИМОВИНСКОГ
И РАДНОГ ПРАВА**

Зборник радова

Редактор
Предраг ТРИФУНОВИЋ

Београд

2023.

Мат. бр. 01-14332

**АКТУЕЛНА ПИТАЊА
У ОБЛАСТИ ПРОЦЕСНОГ,
ИМОВИНСКОГ
И РАДНОГ ПРАВА
Зборник радова**

Издавач

ИП "Глосаријум"

Београд

Риге од Фере 12

Тел./факс 011/2182-163

E-mail: glosarijum@glosarijum.com

За издавача

Милан Жамац

директор

Редакџор

Предраг Трифуновић

Уредник

Милан Жамац

Компјутерска обрада

Весна Станић

Корице

Јелица Васић

Штампа

Глосаријум, Београд

ISBN 978-86-6297-050-3

САДРЖАЈ

Др Наташа ПЛАВШИЋ ПРАВО НА ИМОВИНУ У ПРАКСИ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА -----	5
Ненад ПЕТРОВ ПРАВО НА ИМОВИНУ У ПРАКСИ УСТАВНОГ СУДА ----	41
Властимир СТОЈАНОВИЋ ПОСТУПАК ВРАЋАЊА ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ И ОБЕШТЕЋЕЊА -----	67
Радојка МАРИНКОВИЋ РЕФОРМА УПРАВНОГ СУДСТВА У ПРОЦЕСУ ЈАЧАЊА ВЛАДАВИНЕ ПРАВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ -----	92
Проф. др Небојша ШАРКИЋ Доцент др Ђорђе Д. СИБИНОВИЋ МОГУЋИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА ПРАВОСУДНИХ ПРОПИСА ИЗ ОБЛАСТИ ТРИ ПРАВОСУДНЕ ПРОФЕСИЈЕ -----	116
Предраг ТРИФУНОВИЋ ПАСИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА У ОДРЕЂИВАЊУ НАКНАДЕ ЗА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈУ-----	137
Др Милена ТРГОВЧЕВИЋ ПРОКИЋ УТВРЂИВАЊЕ НАКНАДЕ ЗА ЕКСПРОПРИЈАСАНУ НЕПОКРЕТНОСТ У ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ -----	152
Др Драгиша СЛИЈЕПЧЕВИЋ Др Марко РАДОВИЋ УНОВЧЕЊЕ ИМОВИНЕ БИВШИХ РЕПУБЛИКА СФРЈ У СТЕЧАЈНОМ ПОСТУПКУ -----	176

Јасминка ОБУЋИНА РАСПОДЕЛА ЛИКВИДАЦИОНОГ ВИШКА И ВИШКА ДЕОБНЕ МАСЕ	189
Проф. др Зоран ИВОШЕВИЋ РАД ВАН РАДНОГ ОДНОСА	204
Проф. др Бојан УРДАРЕВИЋ Мила ПЕТРОВИЋ, доцент МИРЕЊЕ КАО МЕТОД РЕШАВАЊА КОЛЕКТИВНИХ РАДНИХ СПОРОВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	216
Персида ЈОВАНОВИЋ ЗЛОУПОТРЕБА БОЛОВАЊА	225
Др Ивица ЛАЗОВИЋ АРБИТРАЖНО РЕШАВАЊЕ РАДНИХ СПОРОВА У ПРАКСИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	248
Доц. др Зоран ВАВАН ИЗВРШНЕ ИСПРАВЕ У ПОСТУПЦИМА ИЗВРШЕЊА ОДЛУКА ИЗ РАДНИХ ОДНОСА	256
Прим. др Марјана ТРКУЉА МОБИНГ У МЕДИЦИНСКОЈ ПРАКСИ	273

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

349.2(082)
347.426(082)
347.952(082)

АКТУЕЛНА питања у области процесног, имовинског и
радног права : зборник радова / редактор Предраг
Трифунковић. - Београд : Глосаријум, 2023 (Београд :
Глосаријум). - 280 стр. ; 21 cm
- Тираж 200. - Стр. 3-4: Реч унапред / Предраг Трифунковић. -
Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз сваки рад.

ISBN 978-86-6297-050-3

а) Радно право -- Зборници б) Процесно право-- Зборници
в) Имовинско право -- Зборници
COBISS.SR-ID 113147913

УНИВЕРЗИТЕТ УНИОН
У БЕОГРАДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
БИБЛИОТЕКА

Доц. др Зоран ВАВАН*

ИЗВРШНЕ ИСПРАВЕ У ПОСТУПЦИМА ИЗВРШЕЊА ОДЛУКА ИЗ РАДНИХ ОДНОСА

1. Уводне напомене

Права из радног односа, посебно начин њихове реализације и заштите, увек су актуелно и осетљиво питање, не само у оквиру једног пословног субјекта, већ на нивоу читавог правног система. Заштита права запослених лица јесте тема која је подједнако доминантна и значајна за анализу и расправу како у ускостручним и практичноправним, тако и научним круговима.

Када је у питању индивидуална заштита права из радног односа, општеприхваћена теоријска подела разликује појмове радни спор и спор из радног односа.¹⁾ Права из радног односа могу бити повређена како запосленом тако и послодавцу, те саму заштиту права могу захтевати оба правна субјекта. Уколико

* Доц. др Зоран Ваван, Факултет за правне и пословне студије др Лазар Вркатаћ, Нови Сад, Универзитета Унион у Београду.

1) Више о подели у уџбенику З. Ивошевића, *Радно право*, Правни факултет Универзитета Унион и Службени гласник, Београд 2014, седмо измењено и допуњено издање, стр. 307-320.

поступак заштите права пред судом покрене запослени, реч је о радном спору, а уколико то учини послодавац, поступак заштите се остварује у спору из радног односа. Радни спор који настаје поводом повреде права запосленог је такође врста спора, односно парнице из радног односа, стога је спор из радног односа шири појам, који обухвата заштиту права запосленог према послодавцу и заштиту права послодавца према запосленом.

Радни спорови представљају посебну врсту реферате судова опште надлежности, где у првом степену поступају основни судови, посебно када је реч о: спору поводом заснивања, постојања и престанка радног односа; о праву, обавези и одговорности из радног односа; накнади штете коју запослени претрпи на раду или у вези са радом и спору поводом задовољавања стамбених потреба на основу рада.²⁾ У другом степену поступају у зависности од врсте и вредности предмета спора виши, односно апелациони судови.

О самом значају и комплексности питања у вези са овом врстом судског поступка говори и негативна статистика о раду судова опште надлежности у Републици Србији, према чијим подацима је већ неколико година већи број прилива нових предмета у првом степену у односу на број решених у једној календарској години.³⁾

Након окончања судског спора, који у највећем броју случајева траје две до три године,⁴⁾ доношење пресуде у корист запосленог не мора увек резултирати остварењем права из радног односа. У таквим случајевима, уколико послодавац не изврши

2) На основу члана 24. став 3. *Закона о уређењу судова*, „Сл. гласник РС“, бр. 10/23.

3) Према последњем извештају о раду судова опште надлежности у Републици Србији који се односи на 2021. годину, на почетку извештајног периода у свим основним судовима у Републици Србији је било нерешених 35.654 предмета у материји ПП, док је на крају извештајног периода остало нерешених 45.742 предмета, укупан прилив у тој календарској години износио је 47.344 предмета. Извор: Статистика о раду судова опште надлежности у Републици Србији за период 1. 1-31. 12. 2021 године, Врховни касациони суд РС, подаци преузети са сајта Врховног касационог суда Републике Србије: https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/KNJIGA%20-%20OPSTA%20NADLEZNOST_2.pdf

4) Подаци из Статистике о раду судова опште надлежности, ор. cit.

своју обавезу добровољно, заштиту права из радног односа за-
послени, у својству извршног повериоца, може реализовати кроз
поступак принудног извршења.

У оквиру овог рада биће обрађене извршне исправе које се
доносе у оквирима радних односа, као и сам поступак извршења
судских одлука из радних спорова, његове специфичности, акту-
елна питања и проблеми који се јављају приликом његовог спро-
вођења.

2. Појам и врсте извршних исправа у поступцима извршења

Извршна исправа - *titulus executionis*, односно извршни
наслов, како је према ранијој терминологији коришћен назив,
представља материјалноправно овлашћење за вођење посту-
пка.⁵⁾ Она је појединачни правни акт који редовно потиче од
државног органа, односно организације или појединца којима су
поверена јавна овлашћења. Овим актом се утврђује постојање
потраживања, његова доспелост и легитимација странака у из-
вршном поступку, те се на основу њега може тражити принудно
извршење потраживања које је овим актом утврђено.⁶⁾ Из саме
извршне исправе проистиче и обавеза суда, односно јавног из-
вршитеља, да на предлог овлашћеног субјекта спроведе прину-
дно извршење. Поред тога што је појединачни а не општи акт,
извршна исправа је и квалификовани правни акт, у оквиру којег
је на ауторитативан и веродостојан начин утврђено постојање
потраживања ради чијег намирања се спроводи извршни посту-
пак.⁷⁾ Да би одлука суда или другог овлашћеног органа имала
својство извршне исправе, она мора у себи садржати кондемна-
торност, дакле, налагати одређено понашање. Поред наведених
формалних обележја, извршна исправа мора бити подобна за из-
вршење, а то подразумева да садржи податке о извршном пове-

5) Благојевић Б., 1938., *Систем извршног поступка*, Геца Кон,
Београд.

6) Познић Б., Ракић-Водинелић В., 2015., *Грађанско процесно
право*, Правни факултет Универзитета Унион и ЈП Службени гласник,
Београд, стр. 580.

7) Дика М., Трива С., Белајец В., 1980., *Судско извршно право -
ојћи quo*, Информатор, Загреб,

риоцу, извршном дужнику, предмету, врсти и обиму извршења
обавезе.⁸⁾

Извршне исправе које проистекну из радних спорова, пре-
дстављају основ за доношење решења о извршењу. Извршном
исправом се на прецизан и веродостојан начин утврђује стварна
легитимација запосленог као извршног повериоца, послодавца
као извршног дужника, постојање и обим потраживања, као и
његова доспелост. Као и свака друга исправа, она мора бити
разумљива и јасна. Ово је изузетно значајно с обзиром да се суд
при одлучивању превасходно концентрише на решавање спор-
ног, у овом случају, радног односа. Будући да се извршење може
спроводити пред судом или јавним извршитељем, изузетно је
значајно да изрека одлуке која представља извршну исправу из
радног спора буде јасна, разумљива и одређена, јер се на тај на-
чин дефинитивно разрешава спорни однос између послодавца и
запосленог, где запослени у својству извршног повериоца може
у потпуности да оствари своје право које је у складу са извршном
исправом.

Закон о извршењу и обезбеђењу (у даљем тексту: ЗИО) у
свом другом делу, који уређује општа правила извршног поступ-
ка, посветио је укупно 11 чланова извршној исправи.⁹⁾ Тако су у
оквиру члана 41. таксативно наведене врсте извршних исправа:
извршна судска одлука и судско поравнање који гласе на дава-
ње, чињење, нечињење или трпљење; извршна одлука донета у
прекршајном или управном поступку и управно поравнање који
гласе на новчану обавезу ако посебним законом није друкчије
одређено; извод из Регистра залогa и извод из Регистра финанс-
ијског лизинга; уговор о хипотеци и заложна изјава; план реор-
ганизације у стечајном поступку чије је усвајање решењем пот-
врдио суд; јавнобележничке исправе које имају снагу извршне
исправе; споразум о решавању спора путем посредовања, који
испуњава услове одређене законом којим се уређује посредовање
у решавању спорова; одлука Уставног суда којом је усвојен зах-
тев подносиоца уставне жалбе за накнаду штете и исправа која
је овим или другим законом одређена као извршна исправа.

8) Члан 47. став 1. *Закон о извршењу и обезбеђењу*, "Сл. гласник
РС", бр. 106/2015, 106/2016 - аутентично тумачење, 113/2017 - аутенти-
чно тумачење и 54/2019.

9) Чл. 41-51. ЗИО.

Дакле, у оквиру ових девет категорија, са становишта извршења одлука из радних односа, најзначајније су извршне исправе под тачком 1. из наведеног члана 41, која се односи на извршну судску одлуку или судско поравнање који гласе на давање, чињење, нечињење или трпљење. Ове исправе се могу односити на све одлуке у којима је утврђено право запосленог на одређено потраживање према послодавцу, као и на потраживање послодавца према запосленом.

Извршна одлука донета у прекршајном или управном поступку и управно поравнање који гласе на новчану обавезу, може као исправа бити релевантна за радне односе у оним случајевима где се, на пример, у органима државне управе, конкретним актом управног органа уреди питање заштите права запослених или неко појединачно право из радног односа.

Уговор о хипотеци или заложна изјава као извршне исправе могле би да буду везане за радни спор у оним случајевима када би дошло до неких већих потраживања, на пример из колективног спора или из спора групе запослених према послодавцу, те би се њихово потраживање обезбедило на овај начин.

За поступке извршења одлука из радних спорова важна извршна исправа јесте план реорганизације у стечајном поступку чије је усвајање потврђено решењем суда. Познато је да се план реорганизације доноси у поступку стечаја када се одлучује о томе да ли ће поједино привредно друштво отићи у банкрот – окончање стечајног поступка или ће наставити са радом уз реализацију плана реорганизације у стечајном поступку. Такође, опште је позната чињеница да се најчешће у плановима реорганизације врши смањивање броја запослених, смањивање дуга у погледу обима или доноси одлука о одлагању исплате, односно модела исплате на рате. Све ово је и те како важно са аспекта заштите права запослених чије је привредно друштво у поступку стечаја.

За радноправне односе важно је као извршну исправу поменути и јавнобележничку исправу са снагом извршне исправе, која је у пракси, бар када је реч о односима између послодавца и запосленог, веома слабо заступљена. Овај механизам је недовољно искоришћен, а огромних предности може имати у правном промету. У оним случајевима када запослени има потраживање према послодавцу или уколико би послодавац имао потраживање према запосленом, ова питања би могли споразумно да

реше пред јавним бележником.¹⁰⁾ Овај јавнобележнички акт може се заправо изједначити са закљученим судским поравнањем, које се такође третира као делотворно средство извршења и предвиђено је као врста извршне исправе.

Споразум о решавању спора путем посредовања, који испуњава услове одређене законом којим се уређује посредовање у решавању спорова може бити извршна исправа у вези са радним односом. У правној теорији, али и у стручној јавности, било је много полемике око тога да ли се посредовање може третирати као валидна извршна исправа или се рад медијатора (миритеља, посредника, арбитра и сл) искључиво заснива на добровољности спровођења постигнутог споразума. Сходно Закону о посредовању у решавању спорова,¹¹⁾ споразум о решавању спора путем посредовања може имати снагу извршне исправе под условом да садржи клаузулу извршности, односно изјаву дужника којом пристаје да поверилац на основу споразума о решавању спора путем посредовања након доспелости потраживања може покренути поступак принудног извршења, као и услов да су потписи страна и посредника оверени од стране суда или јавног бележника.¹²⁾ Такође, наведени закон садржи и одредбу да се неће дозволити принудно извршење споразума о решавању спора путем посредовања ако закључење овог споразума није дозвољено, ако је супротан јавном поретку, ако није подобан за извршење или је предмет извршења немогућ.¹³⁾ Дакле, овакав споразум, који би постигли запослени или група запослених са послодавцем, могао би представљати извршну исправу у поступку извршења.

Одлука Уставног суда којом је усвојен захтев подносиоца уставне жалбе за накнаду штете такође може бити релевантна

10) Уколико постоји сагласност воља о томе да се, на пример, надокнади штета или да се раднику исплати неки неисплаћени део зараде или неког другог права које му припада, поступак сачињавања јавнобележничке исправе је неупоредиво бржи, јефтинији и делотворнији. Протеком одређеног рока или наступањем одређеног услова запослени може наплатити своје потраживање од послодавца без компликованог и по правилу дугог парничног поступка за утврђивање и реализацију одређеног права.

11) „Сл. гласник РС“, бр. 55/2014.

12) Члан 27. став 1. *ibidem*.

13) Став 2. *ibidem*.

као извршна исправа која је проистекла из радног односа. Уставна жалба је посебно правно средство којим се покреће поступак пред Уставним судом ради заштите људских или мањинских права и слобода зајамчених Уставом, те тако и када је реч о правима из области рада. Уставна жалба се може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту.¹⁴⁾ Тако, на пример, уколико неко лице покрене уставну жалбу због незаконитог акта у вези са престанком радног односа, одлука Уставног суда може да подразумева не само накнаду штете, већ и фактичку радњу његове реинтеграције. Оваква одлука Уставног суда извршиће се према општим правилима која важе за спровођење извршења ради намирења новчаних потраживања као и према правилима која важе за поступак враћања запосленог на рад.

ЗИО садржи и уобичајену одредбу да се под извршном исправом сматрају и друге исправе које су другим законима одређене као извршне исправе. За радне односе свакако је битно навести као релевантан пример из Закона о раду (у даљем тексту: ЗОР)¹⁵⁾ обрачунску листу зараде и накнаде зараде. Овај обрачун новчаног примања запосленог, који је послодавац дужан да исплати, представља извршну исправу.¹⁶⁾ Наведени обрачун, послодавац је дужан да достави запосленом приликом сваке исплате зараде и накнаде зараде, чак и за месец за који није извршио исплату зараде, односно накнаде зараде (уз образложење разлога зашто није извршена исплата). Обрачун зараде, односно накнаде зараде, послодавац је дужан да запосленом достави најдоцније до краја месеца за претходни месец, а може се доставити запосленом и у електронској форми.¹⁷⁾

Код поступака извршења који су проистекли из радног односа, у највећем броју случајева извршна исправа јесте судска одлука - пресуда проистекла из радног спора. У судовима опште

14) Члан 170. Устава РС, „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006 и 115/2021

15) „Сл. гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС, 113/2017 и 95/2018 - аутентично тумачење.

16) Члан 121. став 6. Закона о раду, *ibidem*.

17) Члан 121. ст. 1-5, *ibidem*.

надлежности који суде у првом степену, парнице из радног односа заузимају значајно место и као што је наведено у претходном делу рада у константном су повећању. Поступци у референди основних судова под ознаком „П1“ углавном (у готово 90% предмета) се воде ради исплате одређеног потраживања запосленог према послодавцу. Овде је најчешће реч о неисплаћеним зарадама, увећаним зарадама за прековремени рад, за рад на дан државног празника, отпремнине, јубиларне награде, накнаде за исхрану у току рада (топли оброк), регреса за коришћење годишњег одмора, као и за трошкове доласка и одласка са рада. Након наведених спорова, који чине претежни део референде, долазе спорови поводом утврђивања појединих права из радног односа (утврђење преображаја радног односа на одређено време у радни однос на неодређено време, накнада штете због неискоришћеног одмора, неуплаћених доприноса и сл) и спорови поводом престанка радног односа и враћања на рад.¹⁸⁾

Пресуда која гласи на давање или чињење стиче својство извршне исправе ако је постала правноснажна и ако је протекао рок за добровољно испуњење обавезе која је њом утврђена.¹⁹⁾ Уколико судска одлука обавезује туженог на нечињење или трпљење, она постаје извршна када постане правноснажна, ако у њој није друкчије одређено.

Стицање својства извршности осталих исправа које су претходно наведене као извори (одлуке из прекршајних, управних, привредних, јавнобележничких и уставносудских поступака), уређено је посебним законима, односно правилима поступака из којих су исте и проистекле.

На основу извршне исправе извршни поверилац предлогом за извршење покреће извршни поступак, а у зависности од *ratione materie* која је утврђена у ЗИО, суд или јавни извршитељ

18) Подаци добијени на основу истраживања аутора у основним судовима у Новом Саду, Суботици, Зрењанину и Сремској Митровици током октобра и новембра 2022. године у оквиру пројекта „Судска заштитна права из радног односа током ковид пандемије на територији АПВ - изазови у процесу придруживања Србије ЕУ“ одобреног од стране Покрајинског секретаријата за високо образовање и научноистраживачку делатност решењем бр. 142-451-2027/2022-01/01 од 12. 5. 2022. године.

19) Члан 43. став 1. ЗИО.

усвојиће предлог решењем о извршењу.²⁰⁾ Извршна исправа биће подобна да се на основу ње донесе решење о извршењу уколико садржи податке о извршном повериоцу, извршном дужнику и предмет, врсту и обим испуњења обавезе. Ако у извршној исправи није одређен рок за добровољно испуњење обавезе, он износи осам дана од достављања извршне исправе извршном дужнику.²¹⁾

Имајући у виду претходно наведено, у даљем тексту биће указано на најчешће поступке извршења судских одлука, које су као извршне исправе проистекле из радних спорова, односно из потраживања запосленог према послодавцу.

3. Поступци извршења

3. 1. Најлакша новчаној потраживања

Новчана потраживања из радног односа представљају најчешћи разлог покретања радног спора. Основ новчаног потраживања запосленог према послодавцу може бити неисплаћена основна зарада, увећана зарада (неисплаћени посебни додаци за ноћни, сменски рад, прековремени рад), неисплаћена друга примања по основу рада, накнада штете, неуплаћени порези и доприноси или потраживање по неком другом основу из радног односа.

Поступак извршења покреће се подношењем предлога за извршење. Предлог се подноси суду или јавном извршитељу у зависности од предложеног средства извршења. Сходно члану 3. ЗИО, суд је надлежан да одлучује о предлогу за извршење на основу извршне исправе, с тим да је јавни извршитељ надлежан да доноси одлуку о предлогу за извршење ради намирања новчаног потраживања према извршном дужнику из члана 300. ст. 2-4. који се односе на извршење на новчаним средствима на рачуну извршног дужника који је директни (Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе) или индиректни корисник буџетских средстава (правосудни органи, буџетски фондови; месне заједнице; јавна предузећа, установе, фондови и

20) Покретање и вођење извршног поступка, одлучивање о предлогу за извршење, као и питање надлежности за спровођење извршења утврђено је чл. 3. и 4. ЗИО.

21) Члан 47. став 1. ЗИО.

дирекције основани од стране републичке, покрајинске или локалне власти). Дакле, у свим предметима ради наплате новчаних потраживања насталих из радних спорова, који се не односе на извршење на новчаним средствима корисника буџетских средстава, суд доноси решење о извршењу а поступак извршења спроводи јавни извршитељ.²²⁾

Новчано потраживање, које је досуђено запосленом извршном одлуком суда по било ком основу, спроводи се у зависности од тога које је средство извршења определио извршни поверилац, с тим што је могуће предложити извршење на целокупној имовини извршног дужника, не наводећи посебно средство или предмет извршења.²³⁾ Уколико запослени као извршни поверилац одлучи да определи средство извршења, на располагању су му сва средства која предвиђа ЗИО ради намирања новчаног потраживања.²⁴⁾ Средство извршења које се најчешће примењује у пракси, услед једноставности и ефикасности, јесте пренос средстава која се воде на рачуну извршног дужника - послодавца код банке. Оно се наравно примењује само под условом да послодавац солвентно послује и да поседује средства на рачунима. Поступак и начин на који се спроводи извршење одређен је прописима којима се уређује платни промет.²⁵⁾

Уколико извршни поверилац у поступку извршења остварује потраживање по основу извршне исправе којом се послодавцу – извршном дужнику налаже плаћање повремених давања која доспевају у одређеним временским размацама, на основу једног решења о извршењу, орган принудне наплате наложиће

22) Сходно члану 4. ЗИО.

23) Према члану 60. ЗИО.

24) Према члану 54. став 2. ЗИО средства ради намирања новчаних потраживања су: продаја непокретности извршног дужника, продаја покретних ствари извршног дужника, заједничка продаја непокретности и покретних ствари, пренос новчаног потраживања извршног дужника, пренос зараде извршног дужника, пренос новчаних средстава с рачуна извршног дужника код банке, пренос средстава са штедног улога или текућег рачуна извршног дужника, продаја финансијских инструмената извршног дужника, продаја удела извршног дужника у привредним субјектима и пренос потраживања извршног дужника да му се предају или испоруче покретне ствари или преда непокретност и уновчење других имовинских права извршног дужника.

25) Закон о платном промету, "Сл. лист СРЈ", бр. 3/2002 и 5/2003 и "Сл. гласник РС", бр. 43/2004, 62/2006, 111/2009 - др. закон, 31/2011 и 139/2014 - др. закон.

банци код које се води рачун извршног дужника, да без поновног захтева врши исплату повремених давања по доспелости сваког појединачног давања.²⁶⁾

Сва новчана средства на рачуну послодавца могу бити предмет извршења и у погледу тих новчаних средстава нема ограничења, нити изузимања од извршења. Уколико на рачуну послодавца – извршног дужника нема новчаних средстава или је њихов прилив недовољан да би се намирило потраживање извршног повериоца, извршење је могуће спровести на другом предмету извршења, а најчешће су у пракси то покретне или непокретне ствари. Извршни поверилац има право да у предлог за извршење ради остваривања новчаног потраживања предложи и више средстава извршења, с тим што је тада пожељно да назначи редослед по коме ће се поступати.²⁷⁾

Сходно интенцији законодавца да наплату готово свих новчаних потраживања делегира јавним извршитељима, тако је и спровођење ове врсте извршења искључиво у њиховој надлежности.²⁸⁾

3. 2. Извршење одлука о враћању запосленог на рад

Поступак враћања запосленог на рад, односно реинтеграција запосленог лица, представља поновно укључивање запосленог у процес рада од стране послодавца, на оне послове које је и раније обављао, са свим правима, обавезама и одговорностима који му припадају у раду и по основу рада.²⁹⁾

26) На пример када се ради о повременим давањима која доспевају у одређеним временским размацима као што су: законско издржавање, новчана рента због потпуне или делимичне неспособности за рад, новчана рента за издржавање које је изгубљено услед смрти дужника издржавања и сл.

27) Јавни извршитељ је притом дужан да води рачуна о сразмери између висине обавезе извршног дужника и средства и вредности предмета извршења, поштујући начело сразмере у складу са чланом 56. ЗИО.

28) Према извештајима о раду јавних извршитеља који су доступни аутору, у просеку око 10 оваквих предмета годишње пристигне у рад свакој канцеларији.

29) Ивошевић З., Извршење одлуке о враћању радника на рад, Зборник радова: *Извршење судских одлука*, Републички секретаријат за правосуђе и општу управу СР Србије и Републички завод за јавну управу СР Србије, Београд, 1979., стр. 407.

Уколико је извршном исправом утврђен незаконит престанак радног односа, на основу тужбеног захтева запосленог, суд ће обавезати послодавца да запосленог реинтегрише у процес рада. Усвајањем тужбеног захтева и поништајем решења о престанку радног односа, успоставља се стање које је претходило доношењу незаконитог решења (*restitutio in integrum*). ЗОР прописује обавезу послодавца да запосленом за време фактичке удаљености са рада, исплати и накнаду штете у висини изгубљене зараде, као и исплату доприноса за социјално осигурање.³⁰⁾

ЗОР такође предвиђа и могућност исплате накнаде штете уместо реинтеграције запосленог на рад, уколико запослени или послодавац, такав захтев поставе до окончања главне расправе пред судом. У том случају, суд ће обавезати послодавца да запосленом исплати накнаду штете у износу од највише 18 зарада које би запослени остварио да ради, зависно од временаведеног у радном односу и година живота запосленог, као и броја издржаваних чланова породице. Уз уважавање свих околности и интереса обе уговорне стране и уколико постоје околности које оправдано указују да наставак радног односа није могућ, такав захтев може поставити и послодавац, с тим што суд износ накнаде штете досуђује у двоструко вишем износу у односу на истоветни захтев запосленог.³¹⁾

Извршна исправа у радном спору који се води ради враћања запосленог на рад, по својој правној природи јесте двојака. Са једне стране је конститутивна, с обзиром да се поништава решење послодавца, а са друге стране она је и кондемпнаторна, с обзиром да се послодавцу налаже обавеза одређеног чињења, односно отклањања свих последица доношења незаконитог решења, укључујући и враћање запосленог на рад. Како је у питању пресуда кондемпнаторног карактера, циљ заштите се не исцрпљује искључиво њеним доношењем, већ је потребно да уследи поступак извршења обавезе наложене у изреци пресуде, која може бити извршена добровољно или принудно.

Послодавац може *добровољно* извршити своју обавезу из извршне исправе током паричног рока предузимањем фактичких и правних радњи са циљем укључења запосленог у про-

30) Члан 191. став 2. ЗОР.

31) Члан 191. ст. 5. и 6. ЗОР.

цес рада, дакле, без иницијалног предлога за поступак принудног извршења. Не постоје посебна процесна правила за добровољно извршење пресуде о враћању запосленог на рад, довољно је да послодавац писмено позове запосленог да преузме послове и радне задатке које је обављао пре доношења незаконитог решења о престанку радног односа.

Уколико послодавац пресудом наложено чинидбу није испунио у париционом року, запослени своје право које је утврђено правноснажном и извршном пресудом, може остварити једино *принудним* судским путем, према правилима ЗИО. С обзиром на изузетни значај материје у области радног односа, разумљива је интенција законодавца да ову врсту извршног поступка, како у погледу одлучивања, тако и спровођења, делегира искључиво суду.³²⁾

Поступак извршења ради враћања запосленог на рад посебно је регулисан у оквиру шесте главе, четвртог дела ЗИО који уређује извршења ради остварења неновчаног потраживања.³³⁾

Месна надлежност установљена је у корист суда на чијем подручју је седиште извршног дужника – послодавца.³⁴⁾ Извршење ове пресуде врши се новчаним кажњавањем извршног дужника, послодавца, а средство извршења ради наплате новчане казне је у највећем броју случајева пленидба и пренос средстава са рачуна послодавца. Иако ЗИО упућује на сходну примену Закона о парничном поступку, који посебну месну надлежност прописује у корист суда на чијем подручју се рад обавља или би требало да се обавља, нема места примени ове посебне надлежности и у извршном поступку, с обзиром да је ЗИО месну надлежност изричито одредио.³⁵⁾

Поступак извршења код месно надлежног основног суда покреће запослени, предлогом против извршног дужника, послодавца, који није извршио обавезу наложено у извршној исправи у париционом року. Предлог за извршење ради враћања

32) Члан 4. став 1. ЗИО.

33) Чл. 381-385. ЗИО.

34) Члан 381. ЗИО.

35) У члану 381. ЗИО код месне надлежности наводи се "да је месно надлежан и суд на чијем се подручју налази седиште послодавца". Претпоставка је да се ради само о терминолошкој грешци, односно вишку *везника* "и", с обзиром на то да се не наводе посебни случајеви месне надлежности.

на рад треба да буде разумљив и уредан, односно да садржи све оне елементе које закон прописује када је у питању садржина предлога за извршење.³⁶⁾

Запослени може поднети овакав предлог само у року од 60 дана од дана када је стекао право на такав захтев,³⁷⁾ а право стиче првог наредног дана по протеклу париционог рока, односно рока за добровољно извршење извршне исправе. У питању је преклузивни рок, чијим протеклом запослени губи право да захтева враћање на рад принудним путем, те уколико након прописаног рока поднесе предлог, суд ће га по службеној дужности одбацити као неблаговремен.

Поступак извршења ради реинтеграције запосленог на рад, по својој природи спада у групу извршења где се принудним путем настоји издејствовати радња коју не може извршити неко треће физичко или правно лице, већ само послодавац са којим је запослени био у радном односу. За случај да послодавац добровољно не испуни своју обавезу, изриче се (и по потреби спроводе) санкција која ће принудити послодавца да испуни дуговану чинидбу наложено у извршној исправи. ЗИО предвиђа новчану казну, као меру притиска која погађа имовину извршног дужника, а која се изриче не само послодавцу, већ и одговорном лицу код послодавца.³⁸⁾ Проширивање дејства извршне исправе, поред послодавца и на одговорно лице, за циљ има појачање ефикасности у извршењу ове врсте одлука, с обзиром да су веома често одговорна лица, као пословодни органи, користећи свој утицај онемогућавала враћање запосленог на рад и поред изрицања новчане казне послодавцу у извршном поступку.³⁹⁾

Суд, дакле, изриче новчану казну извршном дужнику, при чему му оставља додатни рок да своју обавезу из извршне исправе добровољно изврши. Обавеза је суда да пре доношења решења којим изриче новчану казну води рачуна при одмеравању висине казне о значају радње која је наложена извршном дужнику. Уколико извршни дужник у остављеном року не из-

36) У складу са чланом 59. ЗИО.

37) Члан 382. ЗИО.

38) Члан 383. а у вези са чланом 363. ЗИО – радње које може предузети само извршни дужник.

39) Шаркић Н., Николић М., 2006., *Коментар Закона о извршном поступку*, Службени гласник РС, Београд, стр. 72.

врши своју обавезу, суд по службеној дужности доноси решење о извршењу новчане казне и спроводи извршење. Уз спровођење решења, суд изриче нову новчану казну и то у повећаном износу. Суд ће наставити са изрицањем новчане казне сваки пут у повећаном износу у односу на претходно изречену новчану казну све док извршни дужник не поступи по налогу суда.⁴⁰⁾ Дакле, новчану казну је могуће извршном дужнику изрицати у овом случају неограничен број пута. Наплата новчане казне спроводи се према правилима извршења ради наплате новчаних потраживања. Средства извршења ради остварења новчаног потраживања могу бити сва средства која ЗИО предвиђа, а најчешће је пренос средстава која се воде на рачуну код банке, док је према одговорном лицу извршење најједноставније спровести на заради одговорног лица. Саму наплату новчане казне спроводи суд по службеној дужности, а трошкове настале изрицањем и извршењем исте сноси извршни дужник.⁴¹⁾

Приликом реинтеграције, на предлог извршног повериоца, суд може донети решење о извршењу, којим се послодавац обавезује да извршном повериоцу исплати накнаду изгубљене зараде, односно оне месечне износе зараде која је доспела од правноснажности пресуде до самог момента враћања на рад. Накнада изгубљене зараде одређује се у износу који би извршни поверилац примио да је био на раду, с порезима и доприносима који се исплаћују из зараде. Такав предлог може бити постављен и накнадно, али само до окончања извршног поступка, а решење које суд доноси има правно дејство решења о извршењу и извршава се оним средством које је извршни поверилац определио приликом подношења предлога.⁴²⁾ Овакви случајеви се у пракси веома често дешавају, с обзиром да протекне знатан временски период од момента када је пресуда постала правноснажна до момента саме реинтеграције запосленог, нарочито у оним случајевима када не постоји добровољно извршење пресуде. Тада реализација права запосленог зависи искључиво од делотворности и ефикасности судског делања.

40) У складу са чланом 363. ст. 1, 2. и 3. ЗИО.

41) Шаркић Н., 2004., „Извршење одлука донетих у радним споровима“, Радни односи, зборник радова, Београд, стр. 194

42) На основу члана 384. ЗИО.

4. Закључна разматрања

Имајући у виду комплексност и значај поступака који се воде у области радних односа, те обим реферате радних спорова која се налази у судовима, од државе се оправдано очекује адекватна реакција како би се права из области рада на најефикаснији начин уживала, неговала и заштитила.

Поступци извршења извршних исправа из радних односа најчешће се воде на основу пресуда судова ради наплате новчаних потраживања запосленог према послодавцу, ради остварења одређеног права из радног односа и ради враћања запосленог на рад услед незаконитог престанка радног односа.

Доминантну улогу у наведеним извршним поступцима имају јавни извршитељи који спровode извршења ради наплате новчаних потраживања, док је у искључивој надлежности суда остала интервенција у вези са враћањем запосленог на рад. Имајући у виду чињеницу да је у оквиру радног односа углавном неравноправан положај запосленог и послодаваца, обавеза је државе да омогући у систему тржишта рада обезбеђење адекватне заштите права запослених, те и у самом поступку извршења у којем се право запосленог реализује. Посебан акценат се може ставити на **судове** и Комору јавних извршитеља, како би додатно обратили пажњу на извршавање одлука из спорова у области радних односа, те да у највећем могућем капацитету обезбеде заштиту права запослених и њихове имовине.

5. Литература

Благојевић Б., 1938, *Систем извршног посређивања*, Геца Кон, Београд.

Ваван З., 2018, *Извршење судских одлука из радних спорова*, Зборник радова са саветовања: „40 година извршног законодавства у грађанским поступцима“, Правни факултет Универзитета Унион, Београд.

Дика М., Трива С., Белајец В., 1980, *Судско извршно право - општи део*, Информатор, Загреб.

Ђорђевић Ј., 1979, *Појам, улога и значај извршења у праву*, Зборник: Извршење судских одлука, Београд.

Ивошевић З., 1979, *Извршење одлуке о враћању радника на рад*, Зборник радова: *Извршење судских одлука*, Републички секретаријат за правосудје и општу управу СР Србије и Републички завод за јавну управу СР Србије, Београд.

Ивошевић З., 2014, *Радно право- седмо измењено и допуњено издање*, Правни факултет Универзитета Унион и Службени гласник, Београд.

Познић Б., Ракић-Водинелић В., 2015, *Грађанско процесно право*, Правни факултет Универзитета Унион и ЈП Службени гласник, Београд.

Старовић Б., 2007, *Коментар Закона о извршном поступку*, Интермекс, Београд.

Шаркић Н., 2004, *Извршење одлука донетих у радним споровима*, Радни односи, зборник радова, Београд.

Шаркић Н., Николић М., 2006, *Коментар Закона о извршном поступку*, Службени гласник РС, Београд.

Шаркић Н., Николић М., 2020., *Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу - друго измењено и допуњено издање*, Правни факултет Универзитета Унион и ЈП Службени гласник, Београд.

Шаркић Н., Николић М., 2022, *Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу - четврто измењено и допуњено издање*, Правни факултет Универзитета Унион и ЈП Службени гласник Београд.

Прописи:

Закон о извршењу и обезбеђењу, "Сл. гласник РС", бр. 106/2015, 106/2016 - аутентично тумачење, 113/2017 - аутентично тумачење и 54/2019.

Закон о парничном поступку, "Службени гласник РС", бр. 72/2011, 49/2013 - одлука УС, 74/2013 - одлука УС, 55/2014 и 87/2018.

Закон о уређењу судова, „Сл. гласник РС“, бр. 10/23.

Закону о посредовању у решавању спорова, „Сл. гласник РС“, бр. 55/14.

Устав РС, „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006 и 115/2021.

Закон о раду, „Сл. гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС, 113/2017 и 95/2018 - аутентично тумачење.

Закон о илалном промету, "Сл. лист СРЈ", бр. 3/2002 и 5/2003 и "Сл. гласник РС", бр. 43/2004, 62/2006, 111/2009 - др. закон, 31/2011 и 139/2014 - др. закон.

Интернет извор:

https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/KNJIGA%20%20OPSTA%20NADLEZNOST_2.pdf, датум посете 18. 3. 2023.